

Henrik Pontoppidan: "Ane-Mette", uddrag fra novellesamlingen "Fra Hytterne", 1887

- 1 Den vej, der fra Lillelunde by fører i vest, bugter sig først på en strækning hen over fladt og frodigt land med spredt liggende gårde og grønne marker. Derefter kravler den møjsommeligt op ad en svær, knudret og ufrugtbar højderyg, der brat hæver sig. Først efter flere sving når den det højeste punkt, hvor den gamle kirke ligger ensomt og frit med sin murindhegnede kirkegård. (...)
- 2 *Det beskrives, hvad en begravelse koster, og at der ringes højere med kirkeklokkerne, hvis man betaler mere. Der er tre begravelsestyper, for de rige, for de mindre rige og for de fattige. De fattige ringes der ikke for.*
- 3 En meget varm sommerdag sad en midaldrende kone her udenfor kirkegårdsporten under en gammel busk. Hun sad i sørgetøj og støttede den noget lange, fremskudte hage i en knoklet hånd, der var tør og mishandlet af arbejde, mens hun – i tanker – stirrede ud over fjorden. Det var en kone, der var kendt i hele egnen, hvor hun gik under det mærkelige navn: Niels Nilens brud. (...)
- 4 For at forklare dette vil det være nødvendigt at oplyse, at Niels Nilen drak. Niels Nilen så godt som levede af brændevin, ja, sådan at hans lille indskrumpede krop til sidst ikke var modtageligt for almindelig menneskelig mad, så det var en sand elendighed at se, med hvilket besvær han pinte selv den mindste krumme brød ned gennem sin hals. (...)
- 5 Kom drikkelysten rigtig over ham, så flåede han bogstavelig den sidste las af sine egne børn og plyndrede huset for at blive tilfredsstillet. På sådanne dage så man ham gerne slingre rundt i sognets byer. Først når han havde drevet om – undertiden i flere døgn – og næppe længere kunne støtte på benene eller se ud af øjnene, tog han sig sammen med en kraftanstrengelse og sagde hikkende: "Nu siger jeg godnat! Nu går jeg hjem til min brud!" (...)

- 6 Men *dengang* var der ikke mange, der havde en tanke tilovers for den stakkels moder, som sad ude på marken med fire børn i en gammel, faldefærdig hytte og hjælpeløs kæmpede sin tavse kamp på liv og død for sig selv og sine børn. Ingen anede, hvor hun havde stridt og tumlet – dage og frygtelige nætter – med dette vanvittige menneske. Fire år var nu forløbet siden den lykkelige vintermorgen, da man bragte hende mandens stivfrosne lig. Men hun var dengang allerede sløvet, hendes modstandskraft brudt. Og når hun senere tænkte tilbage på sit liv, da var det egentlig kun ét billede, ét lille minde, der kunne sætte hendes hjerte i bevægelse og bringe en tåre i hendes øjne under en følelse af smerte. Det var mindet om den mørke, tågede novemberaften for over tyve år siden, da manden fik sit første alvorlige deliriumsanfald og blev bragt hjem til det lille hus på marken. For da lå der i et hjørne af stuen en lille, mager treårs pige med store, skinnende øjne og kæmpede med vejret. I løbet af natten døde hun stille hen ... ingen vidste bestemt hvornår. Straks om morgenen blev hun bragt ud af huset for ikke at være i vejen... og ingen tænkte mere på hende. Først da mandens værste rasen var ovre, forstod den stakkels moder, hvad der var sket.
- 7 Men selv da – og mange, mange år derefter – var hun for forvirret af elendighed og skam til blot et øjeblik at kunne samle tankerne om sit tab og græde over det. (...)
- 8 *Elsebeth, Nils Nilens brud, møder en ældre mand på kirkegården.*
- 9 "Ih nej, skal man møde dig her, Elsebeth!"
- 10 "Ja", sagde hun kort.
- 11 "Der er da ikke" – han kiggede nysgerrig hen på hende – "Der er da ikke sådan... sket noget... hva'?"
- 12 "Næ".
- 13 "Der er da ikke sådan... nogen af jeres, der sådan er død, hva'?"
- 14 "Næ."
- 15 "Eller af familien?"
- 16 "Det er vores bitte pige, der skal graves op i dag."
- 17 "Nå! Så er det vel Anders Jensens den lille Kjesten, der skal puttes ned der?"
- 18 "Ja. Vi må ikke længere beholde gravstedet, siger de."
- 19 "Ja, jeg kunne tænke det. Men mon det dog også kan have sin rimelighed?"
- 20 "Det kan det vel nok."
- 21 "Nå, Anders Jensen har jo pengene til det. Men det er ikke alle, der kan give deres børn en sådan begravelse."

- 22 "Å nej," sagde Elsebeth, i tanker.
- 23 Den gamle sagde farvel, men Elsebeth tog stille barnet ved hånden og gik ind imellem gravene. Herinde, cirka i midten af den nøgne kirkegård, var to mænd beskæftigede med hakke og skovl. (...)
- 24 *De to mænd diskuterer, om det er den rigtige grav, de graver i, for der er flere lig ved siden af hinanden.*
- 25 og mellem grus, sten, kistestumper og knoglerne af et fuldvoksnet menneske kom nu snart et, snart flere små, tynde barneben frem i lyset. Elsebeth stod rolig, en smule bleg, og fulgte opmærksomt med, og da hun lidt efter fik øje på en lok af tørt, mørkerødt hår, var det, som om barnets billede pludselig steg lyslevende op for hendes sjæl, og et par store tårer trillede ned ad hendes kinder. Så lagde hun sig snøftende ned på knæ ved graven og gav sig forsigtigt til at samle stykke for stykke af de små barneben op i sit forklæde. Da hun havde fået det fuldt, bøjede den lille Lotte sig bange frem imod hende og spurgte hviskende:
- 26 "Mor... er det søster Ane-Mette?" (...)
- 27 *Elsebeth får at vide, at hun skal skynde sig, for nu kommer Anders Jensen og hans familie, og de skal bruge Ane-Mettes gravplads.*
- 28 Fra byen kom først den blomsterdækkede kiste på en nymalet vogn, derefter provstens vogn og alle de andre. I højtidelig sørgemarch kørte optoget langsomt hen mellem de frodige marker, hvor køerne og fårene forundret gjorde øjnene store over dette skuespil. Alle konerne sad i sorte hætter og med blomsterkrans mellem hænderne; mens mændene havde tændt cigarerne efter den solide frokost. Der gik hen imod en time, inden de nåede helt op til kirken.
- 29 Imidlertid havde Elsebeth kradset jorden op i et fjerntliggende hjørne under kirkegårdsmuren og nedlagt hvert lille ben af den stakkels Ane-Mette. Derefter havde hun lagt jord over, og Lotte havde lagt sin blomsterkrans. De var netop færdige, da optoget kom ind gennem porten.
- 30 ... Det var stadseligt – og blev en stadselig begravelse. Den lille hjælpepræst hoppede omkring som en skade, som om han var betalt for det... hvad han da for resten også var. Provsten talte først en hel time inde i kirken, og efter jordpåkastelsen talte han helt op til hundrede under den "stille bøn" i hatten. Ja, kirkeklokkerne kastede til slut deres toner op imod himlen, som om de ville minde Gud om, at det var selve Anders Jensens barn, han nu skulle passe på!
- 31 Men nede på kirkevejen gik nu Elsebeth og lyttede op til disse klokker. Hun følte sig så let om hjertet... som en, der har betalt en gammel skyld; og hun gik hjem med håbet om, at Vorherre endnu engang ville tage godt imod hendes stakkels Ane-Mette.

Ovenstående tekst er tilpasset nudansk retstavning. Originaltekst er hentet fra: Henrik Pontoppidan: Ane-Mette. I: Henrik Pontoppidan: Noveller og skitser - et udvalg. Bind 1. Gyldendal, 1950.